

Rapport (Legionella)risico-inventarisatie en beheer(s)plan

**Handbalvereniging Excelsior
Raadhuislaan 6 Grootebroek**

Projectgegevens:

Rapportnummer: 2151.LRA.1613KR-6
Projectnummer: 2151.2025
Adres: Raadhuislaan 6
Datum: 17-07-2025

Opdrachtgever:
SED Organisatie
Postbus 20
1610 AA Bovenkarspel

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
Hoofdstuk 1: Inleiding	3
Hoofdstuk 2 Samenvatting	4
Hoofdstuk 3: Informatie en gegevens.....	5
§ 3.1 Object, installatie en beoordelaar	5
§ 3.2 Akkoordverklaring opdrachtgever/ eigenaar gebouw	6
§ 3.3 Diverse instellingen/partijen	7
§ 3.4 Taken en bevoegdheden	8
Hoofdstuk 4: Installatieaanpassingen	9
§ 4.1 Noodzakelijke technische maatregelen	9
§ 4.2 Optionele technische maatregelen	9
Hoofdstuk 5: Onderhoud, beheer en legionellabeheersing.....	9
§ 5.1 Onderhoud en beheer	9
Hoofdstuk 6: Risico Analyse en componentenlijst	10
§ 6.1 Risico Analyse: per hoofdfunctie / collectieve leidingwaterinstallaties zorgplicht	12
Hoofdstuk 7: Stappenplan normoverschrijding waterkwaliteit	15
Bijlage 1: Werkomschrijvingen	16
Actualisatie LRA-BP	16
A: Spoelen tappunten	16
B: Keerklepcontroles:	17
C: Controle verzegeling brandslanghaspels	18
D: Controle temperatuurinstelling warmwatervoorziening	19
E: Controle voorraadvat op sedimenten	20
F: Meten van warm- en koudwatertemperaturen.	21
G: Het in- en uit bedrijf nemen van een leidingdeel	23
H: Controle temperatuurinstellingen thermostaten	24
I: Vervangen legionelladouchefilters	25
J: Thermisch desinfecteren tappunt / mengwaterleiding	26
K: Werkvoorschrift controle meetinstrumenten voor meting van de temperatuur	28
Bijlage 2: Registratielijsten beheer en onderhoud	30
Logboek installatieaanpassingen	40
Bijlage 3: Installatietekeningen en/of installatiebeschrijving	41
Bijlage 4: Omschrijving leidingwaterinstallatie	42
Gebouwbeschrijving	42
beschrijving installatie	42

Hoofdstuk 1: Inleiding

De risico-inventarisatie van de kantine en kleedkamers is op basis van NEN1006 en ISSO55.2 uitgevoerd. Er zijn aerosolvormende tappunten aanwezig.

Uit de risico-inventarisatie volgt een beheersplan waarin de maatregelen zijn opgenomen om het risico op Legionella te beperken.

De risico-inventarisatie wordt beschreven in hoofdstuk 6. Het beheersplan met de benodigde logboeken staan in bijlage 2.

Tijdens de opname zijn alle ruimten bezocht.

Hoofdstuk 2 Samenvatting

De drinkwaterinstallatie in kantine en kleedkamer van Excelsior voldoet momenteel niet aan de gestelde eisen uit NEN 1006.

Er zijn enkele installatieaanpassingen noodzakelijk en verder zijn er beheersmaatregelen nodig, deze worden beschreven in hoofdstuk 4.

In de technische ruimte zijn een aantal afgedopte leidingstukken en /of stompen aanwezig. Dode leidingdelen zijn niet toegestaan in een waterinstallatie en dienen verwijderd te worden. De doorgaande leiding dient glad te worden afgewerkt.

In de technische ruimte staat een indirect gestookte boiler van 300 liter opgesteld; er is geen circulatiesysteem aanwezig.

Er zijn temperatuurmeters aanwezig op de warmwaterinstallatie met sensoren en een afleesbare module. De warmwatertemperatuur van boiler uit was 34,4°C. Dit is ver onder de vereiste boiler temperatuur van ten minste 60°C. De ingestelde boiler temperatuur was op het toestel 60°C.

Er was op dat moment geen warmwatervraag en de cv-leidingen van en naar de cv-ketel ten behoeve van de boiler waren nagenoeg omgevingstemperatuur.

Voor de cv-vulkraan in de technische ruimte ontbreekt een afsluiter en EA keerklepcombinatie in de oorsprong <15cm van de aansluitleiding. Het opgesteld vermogen is kleiner dan 45kW.

De douches in de kleedkamers zijn voorzien van een éénknops-bediening. Boven het plafond in kleedkamer 2 zijn voor de douches mengventielen aanwezig. De vereiste EA-keerkleppen voor deze mengventielen ontbreken.

De brandslanghaspel en de tapkraan in de gang kleedkamers zijn beide niet voorzien van een controleerbare EA-keerklep in de oorsprong van de betreffende aansluitleiding. Deze leidingen zijn deels weggewerkt in de constructie en lopen deels boven het plafond van kleedkamer 2.

Niet alle tappunten in de installatie worden wekelijks gebruikt.

In de periode van half juli tot september en half oktober tot april worden de tappunten niet of nauwelijks gebruikt. Deze tappunten dienen minimaal wekelijks gespoeld te worden.

Monsternames ter analyse op Legionella zijn geen verplichting, maar omdat er tappunten zijn die minder dan 1x per week worden gebruikt is het aan te raden om hier in elk geval 1x per jaar twee watermonsters te nemen van de douches.

Voor een beschrijving van de leidingwaterinstallatie zie Bijlage 4.

Hoofdstuk 3: Informatie en gegevens

§ 3.1 Object, installatie en beoordelaar

Betreft	Gegevens	
Bedrijfsnaam	SED Organisatie	
Bezoekadres	Raadhuislaan 6 Grootebroek	
Correspondentieadres	Postbus 20	
Postcode en plaats	1610AA Bovenkarspel	
Contactpersoon en functie	Dhr. S. Bakker, Vastgoedbeheer	
Telefoon	0228-534100	
E-mail	vastgoed@sed-wf.nl	
Gebouwfunctie en omschrijving	Het gebouw heeft een bijeenkomst- en sportfunctie	
Eigendom/exploitatie van locatie/gebouw	Het gebouw en de leidingwaterinstallatie zijn eigendom van de gemeente	
Algemene gegevens onderzoek	datum beoordeling	9-7-2025
	bedrijf/instelling dat beoordeling uitvoert	Genie Techni Engineering BV
	naam beoordelaar	Martina Haakman
Algemene gegevens installatie	bouwjaar installatie	1965 uitbreiding 2009 ketel en boiler 2011
	laatste jaar aanpassingen installatie	2011
	tekeningen beschikbaar	alleen bouwkundig
	laatste revisiedatum tekeningen	2009
	tekeningen up-to-date	deels
	datum vorige beoordeling	21 december 2017
	Jaarverbruik water totaal [m ³]	onbekend
	-Jaarverbruik koudwater [m ³]	onbekend
	-Jaarverbruik warmwater [m ³]	niet bemeterd

§ 3.2 Akkoordverklaring opdrachtgever/ eigenaar gebouw

documentnaam	2151.LRA.1613KR-6
documentdatum	17-07-2025
Naam opdrachtgever	SED Organisatie
Naam en functie vertegenwoordiger opdrachtgever	Dhr. S. Bakker, Vastgoedbeheer
Handtekening en datum ondertekening	

§ 3.3 Diverse instellingen/partijen

Betrokken partij		Contactgegevens	
1	Eigenaar Gemeente Stedebroec	Naam:	SED Organisatie
		Adres:	Postbus 20
		Telefoon:	1610 AA Bovenkarspel
		E-mail:	vastgoed@sed-wf.nl
2	Huurder/ gebruiker	Naam	
		Telefoon	
		E-mail:	
3	GGD Hollands Noorden	Naam:	GGD Hollands Noorden
		Adres:	Postbus 9276, 1800GG Alkmaar
		Telefoon:	088-0100500
		E-mail:	www.ggdhollandsnoorden.nl
4	Drinkwaterbedrijf PWN	Naam:	PWN
		Adres:	Rijksweg 501, 1991AS Velserbroek
		Telefoon:	0900-4050700
		E-mail:	www.pwn.nl
		Naam:	
		Adres:	
		Telefoon:	
		E-mail:	
		Naam:	
		Adres:	
		Telefoon:	
		E-mail:	

§ 3.4 Taken en bevoegdheden

naam en functie	Naam en functie vervanger	Taken en bevoegdheden.
SED Organisatie	SED Organisatie	- Eindverantwoordelijk Legionella-preventie - Vastleggen taken en bevoegdheden voor uitvoering AMvB Legionella-preventie in leidingwater.
SED Organisatie Dhr. P. Vriend	SED Organisatie Inkoop	- Beschikbaar stellen van geld en middelen voor het uitvoeren van een risicoanalyse en het opstellen van een beheersplan. - Beschikbaar stellen van geld en middelen voor het uitvoeren van installatieaanpassingen. - Beschikbaar stellen van geld en middelen voor het uitvoeren van beheer(s)maatregelen
SED Organisatie vastgoedbeheer	SED Organisatie vastgoedbeheer	- Beheer leidingwaterinstallatie - Aanpassen registratielijst diverse instellingen - Informatieverstrekking t.b.v. risicoanalyse en beheer(s)plan. - (Doen) uitvoeren installatieaanpassingen - (Doen) uitvoeren beheer(s)maatregelen. - (Doen) aanpassen beheer(s)maatregelen bij gewijzigd (gebruik van de) installatie
		Uitvoeren beheersmaatregelen: - aanpassen beheersmaatregelen bij gewijzigd gebruik van de installatie
Beheerder locatie	Beheerder locatie	Uitvoeren beheersmaatregelen: - spoelen tappunten
Lenting BV		Uitvoeren beheersmaatregelen: - controle appendages - controle brandslanghaspels - kalibratie en onderhoud temperatuuropnemers - controle sedimenten en temperatuurinstellingen boilers

Hoofdstuk 4: Installatieaanpassingen

§ 4.1 Noodzakelijke technische maatregelen

De installatie voldoet niet aan de NEN1006. Er zijn installatieaanpassingen nodig. De gebruiksfunctie van het bouwdeel is een sport- en bijeenkomstfunctie. Er zijn aerosolvormende tappunten aanwezig.

De genoemde nummers bij de corrigerende maatregelen verwijzen naar de tappuntenlijst in hoofdstuk 6.

- In de technische ruimte zijn een aantal afgedopte leidingstukken en /of stompen aanwezig. Dode leidingdelen zijn niet toegestaan in een waterinstallatie en dienen verwijderd te worden. De doorgaande leiding dient glad te worden afgewerkt.
- In de technische ruimte staat een indirect gestookte boiler van 300 liter (8) opgesteld er is geen circulatiesysteem aanwezig.
- Er zijn temperatuurmeters aanwezig op de warmwaterinstallatie met sensoren en een afleesbare module. De warmwatertemperatuur van boiler uit was 34,4°C. Dit is ver onder de vereiste boiler temperatuur van ten minste 60°C. De ingestelde boiler temperatuur was op het toestel 60°C.
- Er was op dat moment geen warmwatervraag en de cv-leidingen van en naar de cv-ketel ten behoeve van de boiler waren nagenoeg omgevingstemperatuur.
- Voor de cv-vulkraan (9) in de technische ruimte ontbreekt een afsluiter en EA keerklepcombinatie in de oorsprong <15cm van de aansluitleiding. Het opgesteld vermogen is kleiner dan 45kW.
- De douches in de kleedkamers zijn voorzien van een éénknops-bediening. Boven het plafond in kleedkamer 2 zijn voor de douches mengventielen (10/18/24/30) aanwezig. De vereiste EA-keerkleppen voor deze mengventielen ontbreken.
- De brandslanghaspel (17) en de tapkraan (16) in de gang kleedkamers zijn beide niet voorzien van een controleerbare EA-keerklep in de oorsprong van de betreffende aansluitleiding. Deze leidingen zijn deels weggewerkt in de constructie en lopen deels boven het plafond van kleedkamer 2.

§ 4.2 Optionele technische maatregelen

Plaatsen cyclusspoeling op ongebruikte tappunten waar mogelijk.

Hoofdstuk 5: Onderhoud, beheer en legionellabeheersing

§ 5.1 Onderhoud en beheer

1. Wekelijks spoelen ongebruikte tappunten;
2. Wekelijks thermische desinfectie warmtapwatersysteem;
3. Maandelijks uit/aflezen watertemperaturen warmtapwatersysteem;
4. Jaarlijks controle appendages zoals afsluiters en keerkleppen;
5. Jaarlijks controle temperatuurstelling en functioneren warmwatertoestel;

De uitvoering van bovenstaande taken dienen te worden geregistreerd op de daarvoor bedoelde logboeken uit bijlage 2.

Deze controles dienen uitgevoerd te worden conform de voorschriften van de fabrikant of Waterwerkblad 1.4G. Er zijn aerosolvormende tappunten. Legionellabeheersing is van toepassing op dit bouwdeel.

Hoofdstuk 6: Risico Analyse en componentenlijst

*De locatie wordt in de periode van april tot juli en september tot half oktober wekelijks gebruikt. Buiten deze periode is er geen of nauwelijks gebruik en dienen alle tappunten wekelijks te worden gespoeld.

NR.	Verdieping	Locatie	Omschrijving component (toestel, appendage, tappunt, leidingdeel)	Warmwater	Koudwater	Mengwater	Aerosolvorming	Verbruik < 1x p.w.	Beveiliging	Maatregelen
1	bg	meterkast	watermeter QN 1,5		v			v*	st+QN	
2	bg	herentoilet kantine	toilet		v			v*		
3	bg	herentoilet kantine	fontein		v			v*		
4	bg	damestoilet kantine	toilet		v			v*		
5	bg	damestoilet kantine	fontein		v			v*		
6	bg	keuken kantine	aanrecht		v			v*		
7	bg	keuken kantine	vaatwasser		v			v*	EBDA	elke 10 jaar vervangen
8	bg	technische ruimte	boiler 300l		v			v*	Inlaatcombinatie	
9	bg	technische ruimte	cv vulkraan		v			v*	EBDA <15cm	
10	bg	kleedkamer 1	TMV1 (plafond kleedkamer 2)	v	v			v*	ontbreekt	plaatsen 2XEA in koud en warmwateraansluiting
11	bg	kleedkamer 1	douche			v	v	v*		
12	bg	kleedkamer 1	douche			v	v	v*		
13	bg	kleedkamer 1	douche			v	v	v*		
14	bg	kleedkamer 1	douche			v	v	v*		
15	bg	kleedkamer 1	tapkraan		v			v*		
16	bg	gang	tapkraan		v			v*	ontbreekt	plaatsen EA <15cm vanaf oorsprong aftakking

NR.	Verdieping	Locatie	Omschrijving component (toestel, appendage, tappunt, leidingdeel)	Warmwater	Koudwater	Mengwater	Aerosolvorming	Verbruik < 1x p.w.	Beveiliging	Maatregelen
17	bg	gang	brandslanghaspel		v		v	v*	ontbreekt	plaatsen EA <15cm vanaf oorsprong aftakking
18	bg	kleedkamer 2	TMV2 (plafond kleedkamer 2)	v	v			v*	ontbreekt	plaatsen 2XEA in koud en warmwataansluiting
19	bg	kleedkamer 2	douche			v	v	v*		
20	bg	kleedkamer 2	douche			v	v	v*		
21	bg	kleedkamer 2	douche			v	v	v*		
22	bg	kleedkamer 2	douche			v	v	v*		
23	bg	kleedkamer 2	tapkraan		v			v*		
24	bg	kleedkamer 3	TMV3 (plafond kleedkamer 2)	v	v			v*	ontbreekt	plaatsen 2XEA in koud en warmwataansluiting
25	bg	kleedkamer 3	douche			v	v	v*		
26	bg	kleedkamer 3	douche			v	v	v*		
27	bg	kleedkamer 3	douche			v	v	v*		
28	bg	kleedkamer 3	douche			v	v	v*		
29	bg	kleedkamer 3	tapkraan		v			v*		
30	bg	kleedkamer 4	TMV4 (plafond kleedkamer 2)	v	v			v*	ontbreekt	plaatsen 2XEA in koud en warmwataansluiting
31	bg	kleedkamer 4	douche			v	v	v*		
32	bg	kleedkamer 4	douche			v	v	v*		
33	bg	kleedkamer 4	douche			v	v	v*		
34	bg	kleedkamer 4	douche			v	v	v*		
35	bg	kleedkamer 4	tapkraan		v			v*		

§ 6.1 Risico Analyse: per hoofdfunctie / collectieve leidingwaterinstallaties zorgplicht

Algemene gegevens

Betreft	Gegevens	
Bedrijfsnaam	SED Organisatie	
Bezoekadres	Handbalvereniging Excelsior '53 Raadhuislaan 6 Grootebroek	
Correspondentieadres	Postbus 20	
Postcode en plaats	1610AA Bovenkarspel	
Contactpersoon en functie	Dhr. P. v. Dijk Vastgoedbeheer	
Telefoon	0228-534100	
E-mail	vastgoed@sed-wf.nl	
Gebouwfunctie, en omschrijving	Het gebouw heeft een bijeenkomst- en sportfunctie	
Eigendom/exploitatie van locatie/gebouw	Het gebouw en de leidingwaterinstallatie zijn eigendom van de gemeente	
Algemene gegevens onderzoek	datum beoordeling	
	bedrijf/instelling dat beoordeling uitvoert	Genie Techni Engineering BV
	naam beoordelaar	Martina Haakman
Algemene gegevens installatie	bouwjaar installatie	1965 uitbreiding 2009 ketel en boiler 2011
	laatste jaar aanpassingen installatie	2011
	tekeningen beschikbaar	alleen bouwkundig
	laatste revisiedatum tekeningen	2009
	tekeningen up-to-date	deels
	datum vorige beoordeling	21 december 2025
	logboek installatiebeheer	onbekend
Watervoorziening	drinkwater	
Drinkwaterinstallatie	aantal leveringspunten	1
	aantal tappunten drinkwater	35
	aantal tappunten warmtapwater	17
	aantal circulerende warmwatersystemen	niet aanwezig
	aantal brandslanghaspels	1
	aantal nooddouches	niet aanwezig

Leveringspunt drinkwater

Beoordeling en maatregelen			
watertemperatuur bij normaal gebruik	beoordeling	maatregelen	situatie
≤25°C	geen risico	standaard: wekelijks gebruik van water vereist. gebruik controleren – anders één maal per week water gebruiken. dode leidingen verwijderen	

Drinkwaterleidingen en uittapleidingen koud en warm water

Beoordeling en maatregelen koud-, warm- en mengwater uittapleidingen				
situatie	watertemp. bij normaal gebruik ¹⁾	beoordeling	maatregelen	situatie ²⁾
uittapleiding naar tappunt - alle lengtes - minimaal wekelijks gebruik	≤25°C	geen risico	Standaard: wekelijks gebruik van het tappunt vereist. Gebruik controleren – anders wekelijks gebruiken. Weinig gebruikte tappunten kunnen ook kort/ direct worden aangesloten op een meervoudige uittapleiding, (zogenaamd doorlussen). Niet gebruikte tappunten kunnen, inclusief de betreffende uittapleiding, ook worden verwijderd. Dode leidingen verwijderen.	tappunten met gebruik <1wk dienen wekelijks gespoeld te worden Mengwatersysteem dient minimaal wekelijks preventief thermisch te worden gedesinfecteerd.
¹⁾ De watertemperatuur wordt gemeten voor het begin van de bedrijfstijd, zodat het water de maximale temperatuur heeft bereikt. Het gaat erom of een temperatuur gedurende één week (aaneengesloten of over meerdere perioden verdeeld) waarden boven 20 dan wel 25°C bereikt. Incidenteel en kortstondig hogere temperaturen zijn toelaatbaar. Bij warm water betreft het hier de watertemperatuur na volledige afkoeling van de leiding tot omgevingstemperatuur. ²⁾ Indien een situatie met drinkwater temperaturen boven 25°C onvermijdelijk blijkt, wordt aanbevolen minimaal éénmaal in het kwartaal – waarin deze situatie frequent optreedt – het water op aanwezigheid van legionella te beproeven en betrouwbaar te verklaren. ³⁾ De leidinglengte bij een inhoud van 1 liter is afhankelijk van de inwendige diameter, zie tabel 5.1 ISSO 55.2 blz. 27				

Brandslanghaspels

Beoordeling en maatregelen				
aansluiting brandslanghaspel op doorstroomde leiding	watertemperatuur bij normaal gebruik	beoordeling	maatregelen	situatie
met een afstand groter dan 0.15m tussen buitenkant doorstroomde leiding en bedieningsafsluiter	≤25°C	risico	wekelijks spoelen of installatie aanpassen naar één van de andere drie manieren van aansluiten.	installatie-aanpassingen vereist

Warmtapwatervoorziening

Beoordeling en maatregelen				
onderdeel	water temp. bij normaal gebruik	beoordeling	maatregelen	situatie
Warmtapwater voorziening: voorraadtoestel	temperatuur voorraad $\geq 60^{\circ}\text{C}$	geen risico	Standaard maatregelen: Eenmaal per jaar controleren temperatuur instelling en functioneren temperatuurregeling. Indien de installatie daarvoor de benodigde voorzieningen heeft, eenmaal per jaar visuele controle op aanwezigheid van sediment en zo nodig verwijderen hiervan overeenkomstig de instructies van de leverancier/producent. Tevens dient overmatige, hinderlijke kalkaanslag te worden verwijderd.	
	temperatuur voorraad $< 60^{\circ}\text{C}$	risico	Bovenop de standaard maatregelen: Eenmaal per week verhogen temperatuur in gehele vat volgens de richtlijnen van preventieve thermische desinfectie. Eenmaal per jaar controleren temperatuurinstelling en functioneren preventieve thermische desinfectie. Toestellen die de vereiste temperaturen niet kunnen leveren moeten worden aangepast of worden vervangen.	boiler temperatuur te laag. Wekelijks preventieve thermische desinfectie boiler vat en mengsysteem vereist.

Hoofdstuk 7: Stappenplan normoverschrijding waterkwaliteit

Bij een normoverschrijding van de waterkwaliteit dienen de onderstaande stappen te worden uitgevoerd en vastgelegd.

1. Installatieaanpassingen dienen waar nodig te worden toegepast, zoals het verwijderen van ongebruikte leidingdelen. Na een installatieaanpassing dient het desbetreffende installatiedeel goed te worden doorgespoeld voor in gebruik name.
2. De installatie of het installatiedeel dient eventueel te worden gereinigd of gedesinfecteerd.
3. Afhankelijk van de concentratie en het type verontreiniging moeten maatregelen worden genomen om besmetting van mensen te voorkomen. Dit kan door afsluiting of het gebruik van point-of-use middelen zoals legionellafilters.
4. Point-of-use middelen mogen tijdelijk gebruikt worden totdat de overschrijding is opgelost. Plaatsing, gebruik en vervanging dienen te worden gedocumenteerd.
5. De risicoanalyse en het beheersplan dienen te worden gecontroleerd en waar nodig te worden bijgesteld.
6. Gebruikers dienen op de hoogte te worden gesteld als een installatiedeel wordt afgesloten.
7. Als alle maatregelen zijn uitgevoerd dient het installatiedeel met de overschrijding te worden herbemonsterd/gecontroleerd.
8. Indien er in het watermonster van de herbemonstering nog steeds een overschrijding van de norm is aangetroffen, herhaal dan punt 3 tot en met 9.
9. Registreer alle handelingen, correspondentie en resultaten.

Bijlage 1: Werkomschrijvingen

Actualisatie LRA-BP

Bij wijzigingen in het gebruik van de leidingwaterinstallatie dienen de beheersmaatregelen te worden aangepast. Indien er structurele afwijkingen van de gewenste waarden worden gevonden moet de installatie worden aangepast en/of moeten correctieve maatregelen worden genomen.

Na installatieaanpassingen dient de Legionella risicoanalyse te worden herzien aan de hand van de ISSO 55.2:.

A: Spoelen tappunten

Doel:

Dit werkvoorschrift beschrijft de wijze waarop het spoelen van uittapleidingen wordt uitgevoerd. Deze maatregel wordt periodiek, in de regel wekelijks, toegepast in situaties waarin een risico op legionella- en biofilmhechting en -groei aanwezig is in de uittapleiding.

Het doel van de maatregel is de eventueel in het water aanwezige legionella weg te spoelen zodat de kans op hechting aan de wand (of materiaal) geminimaliseerd wordt en, bij aanwezigheid van biofilm en Legionella, de concentratie in het water minimaal blijft. Met deze maatregel wordt geen doding of verwijdering van biofilm en daarin aanwezig Legionella bereikt. Als dat gewenst is moet preventieve thermische desinfectie worden toegepast.

Principe:

Bij het spoelen wordt het water in een uittapleiding naar een tappunt ververst. Hierbij worden geen eisen gesteld aan de temperatuur van het water.

Werkwijze:

Bij het spoelen wordt water getapt tot een stabiele temperatuur van het water is bereikt (indicatie dat het water in de leiding geheel ververst is) hierna wordt nog minimaal tien seconden doorgespoeld. Er worden geen eisen gesteld aan de minimale stroomsnelheid.

B: Keerklepcontroles:

Doel:

Dit werkvoorschrift beschrijft de wijze waarop het controleren van de keerkleppen kan worden uitgevoerd. Deze maatregel wordt jaarlijks uitgevoerd ter behoud van de waterkwaliteit. Het kunnen terugstromen van zeepwater uit apparatuur met een zeepdosering aangesloten op de watertoevoer, drankautomaten en leidingen met lang stilstaand water is niet bevorderlijk voor de waterkwaliteit. Het kan de geur, kleur en smaak van het water negatief beïnvloeden en mogelijk de gezondheid van de gebruiker.

Principe:

Bij het controleren van de keerklep, en de daarbij behorende afsluiters, dient het deel van de keerklep wat terugstroming van water tegenhoudt volledig te functioneren. Indien de afsluiter voor de keerklep niet functioneert en de keerklep niet kan worden gecontroleerd, mag er van uit worden gegaan dat de keerklep ook niet functioneert en als defect te worden beschouwd. Defecte onderdelen dienen zo spoedig mogelijk te worden vervangen.

Van een grotere hoeveelheid keerkleppen van hetzelfde type en dezelfde functie, kan en mag een steekproef worden uitgevoerd.

Aantal controleerbare keerkleppen	Steekproef grootte	Max. toelaatbare defecten
16*-150	13	0
151-500	50	1
501-1200	80	2
1200-3200	125	3

Tabel steekproefgrootte uit Waterwerkblad 1.4G

*minimum van 16 keerkleppen geldt alleen voor deelpartijen, minimum aantal keerkleppen in de installatie voor steekproefselectie is 50.

Werkwijze:

Keerklepcontroles dienen te worden uitgevoerd volgens de voorschriften van de fabrikant of volgens een van de methodes. Dit werkblad is vrij te downloaden of in te zien op www.infodwi.nl.

- Standaardmethode
- Vacuümmethode
- Overdrukmethode

Waterwerkblad 1.4G §19.2

C: Controle verzegeling brandslanghaspels

Doel:

Dit werkvoorschrift beschrijft de wijze waarop er gecontroleerd dient te worden of een brandslanghaspel of brandslanghaspelgroep niet voor andere doeleinden dan het blussen van brand wordt gebruikt. Doordat er sprake is van stilstaand water in de leiding(en) van de brandslanghaspel of –haspelgroep, is er bij gebruik van de brandslanghaspel risico op besmetting met legionellabacteriën. Het voorkomen van oneigenlijk gebruik van de brandslanghaspels is daarom van belang.

Principe:

De bedieningsafsluiter van een brandslanghaspel dient in gesloten stand te zijn verzegeld.

Werkwijze:

- Visuele inspectie van de bedieningsafsluiter van de brandslanghaspel op verzegeling;
- Indien een verzegeling ontbreekt dient deze te worden vervangen;
- Waar mogelijk traceren waarom en door wie de verzegeling is verbroken om de mate van risico vast te kunnen stellen en daar naar te kunnen handelen;
- Bij daadwerkelijk gebruik van de haspel en als bekend is door wie en wie daarbij aanwezig waren, dient een volgprotocol in werking te worden gesteld gedurende de incubatietijd van de veteranenziekte (2 tot 14 dagen);
- Informeer de gebruiker over de mogelijk risico's en gevolgen.

D: Controle temperatuurinstelling warmwatervoorziening

Doel

Dit werkvoorschrift beschrijft de wijze waarop gecontroleerd wordt op de temperatuurinstelling van warmwatervoorzieningen. Er zijn diverse soorten warmwateropstellingen mogelijk met ook verschillende eisen met betrekking tot de temperatuurinstelling. Het doel is om een legionellaveilige temperatuur in te stellen en te behouden. Dat wil zeggen dat er in het bijzonder in voorraadtoestellen een zodanige temperatuur wordt bewerkstelligd dat er geen legionellagroei in het toestel en het achtergelegen leidingnet plaatsvindt. Ook dient de temperatuur beneden de 70°C te blijven.

Principe

Om legionellagroei te voorkomen dient de temperatuurinstelling van een doorstroomtoestel met meerdere tappunten of tappunt met een aansluitleiding langer dan een meter 55°C te zijn.

Eenvoudige doorstroomtoestellen ten behoeve van 1 tappunt op een afstand korter dan een meter van het toestel hebben geen eisen met betrekking tot de temperatuurinstelling. Dit betreft bijvoorbeeld een elektrisch doorstroomtoestel ten bate van een keukenmengkraan.

Een warmwateropstelling met een voorraadvat zonder circulatieleidingen dient een temperatuurinstelling te hebben zodat overal in het voorraadvat de temperatuur 60°C is. Voor de kleinere toestellen zoals close-in boilers volstaat dan vaak een instelling van 60°C.

Een warmwateropstelling met een of meerdere voorraadvaten en een circulatiesysteem dient een temperatuurinstelling van 65°C te hebben om ervoor te zorgen dat de temperatuur in het circulatiesysteem 60°C kan behalen.

Werkwijze

- Noteer de op het toestel aangegeven temperatuurinstelling. (display, draaiknop, GBS);
- Meet de temperatuur van het uitstromende water van het dichtstbij zijnde tappunt of de uitgaande warmwaterleiding indien er geen display aanwezig is en/of ter controle van de aangegeven temperatuurinstelling. Bij voorkeur dient de controle plaats te vinden voor of ruim na grote afnames van warmwater;
- Indien aanwezig, controleer de temperatuurregistraties van het geautomatiseerde temperatuurregistratiesysteem.

E: Controle voorraadvat op sedimenten

Doel

Dit werkvoorschrift beschrijft de wijze waarop gecontroleerd wordt op hinderlijke kalkafzetting en/of sedimenten in voorraadvaten. In de kalk- en sedimentafzettingen op de bodem van een vat kan Legionella en biofilmvorming ontstaan mede door de temperatuurgelaagdheid in een vat. Indien er geen temperatuurmeting aan de bodem plaatsvindt, kan men een temperatuurverschil van 10°C tussen de gemeten uitgaande temperatuur en de bovenste waterlaag aanhouden. De controle dient om vast te stellen of reiniging noodzakelijk is en losliggend slib op de bodem te verwijderen.

Principe

Om legionellagroei te voorkomen dient de temperatuur aan de bodem van het vat 60°C te zijn en het spuiwater helder.

Werkwijze

- Laat het toestel onder druk staan en open de spuiafsluiter volledig tot het uitstromende water helder is. De spuiafsluiter is te vinden onderaan het voorraadvat of in de koudwateraansluiting van het vat;
- Meet de temperatuur van het uitstromende water. Noteer de begintemperatuur. Bij voorkeur dient de controle plaats te vinden voor of ruim na grote afnames van warmwater;
- Bij het aantreffen van grote vervuiling en een te lage bodemtemperatuur, gemeten in een periode zonder grote afname van warmwater, dient het vat te worden gereinigd volgens voorschriften van de fabrikant.

F: Meten van warm- en koudwatertemperaturen.

Doel:

Dit werkvoorschrift beschrijft de wijze waarop de plaatsen voor het uitvoeren van temperatuurmetingen kunnen worden bepaald. Temperatuurmetingen zijn een uitstekende methode om snel risico's op groei van Legionella vast te stellen. Temperaturen boven 25°C (bij koudwaterleidingen en warmwater uittapleidingen) en beneden de 60°C (bij warmwatercirculatie en warmwatervoorraadtoestellen). Geven aan dat er een vergroot risico op groei van Legionella bestaat. In het legionellabeheersplan worden ook temperatuurmetingen opgenomen. Door middel van deze periodieke metingen wordt de temperatuur gemonitord en kunnen waar nodig acties worden ondernomen.

Principe:

Kritische temperaturen kunnen onder andere ontstaan door:

- Hoge ruimtetemperaturen;
- Opwarming in schachten en/of onder plafonds en/of in warme ruimten;
- Plaatselijke opwarming van de koudwaterleiding en/of warmtapwateruittapleiding door bijvoorbeeld een cv-leiding;
- Onjuiste instellingen warmwaterbereider;
- Onjuist ingeregelde warmwatersystemen;
- Defecte of te kleine circulatiepompen.

Voorbeelden van meetpunten op een locatie zijn:

- Watertemperatuur;
- Koudwater per leidinggroep (op het eind van de leiding);
- Koudwater op lange uittapleidingen;
- Koudwater na een warme ruimte;
- Koudwater na een leidingschacht;
- Koudwater na hotspots;
- Warmwater per warmwaterbereider;
- Warmwater per deelring;
- Warmwater voor de boiler bij circulatieleidingen;
- Warmwater op tappunt bij lange uittapleidingen.

Aandachtspunten:

- Let op dat de gemeten temperatuur ook samenhangt met het gebruik van een tappunt; een tappunt dat net gebruikt is geeft andere waarden dan een langdurig stilstaand tappunt. Zo kun je bijvoorbeeld vroeg in de ochtend opwarming meten op een leidingdeel waar je 's middags geen opwarming zou meten. Daarom zijn ruimtetemperaturen ook belangrijk;
- Wanneer een kritische temperatuur gemeten wordt, ga na wat de oorzaak hiervan is en onderneem zo nodig actie;
- Meet, wanneer op een tappunt zowel warm- als koudwater gemeten moeten worden, eerste de koudwatertemperatuur en vervolgens de warmwatertemperatuur;
- Er zijn thermometers met een geheugen voor maximum- en minimumwaarden.

Benodigheden:

- Thermometer (minimaal meetbereik 0-100°C, maximale afwijking van 0,5°C, zie werkvoorschrift controle meetinstrumenten)
- Tijdwaarneming.

Werkwijze:

Koudwaterpunt:

De kraan moet geopend worden met een straal zoals dit normaal ook wordt gedaan (zoals bijvoorbeeld bij handen wassen). Direct bij het openen van de kraan moet de thermometer met vaste hand in de waterstroom worden gehouden. Eventueel kan een eenvoudig statief worden gebruikt. Tevens moet gelijktijdig de tijdwaarneming worden gestart. De begintemperatuur wordt genoteerd. Op het moment dat de minimale (eind)temperatuur is bereikt wordt deze genoteerd. De tijdsduur benodigd voor het bereiken van de minimale temperatuur moet in seconden in de meetlijst worden genoteerd.

Ook moet de gemeten maximum koudwatertemperatuur worden genoteerd. Als de temperatuur boven de 25°C komt, is een hotspot aangetoond en moeten maatregelen getroffen worden.

Tijdens de stroming richting het tappunt vindt er een egalisatie van de watertemperatuur plaats door turbulentie en warmte uitwisseling met de uittapleiding. Er kan daarom ook sprake zijn van een hotspot als de maximumtemperatuur onder 25°C blijft, maar er wel temperatuurstijging optreedt van meer dan 5°C. In die gevallen moet een meer nauwkeurige meting worden uitgevoerd.

Dat kan door de kraan te openen met een minimale volumestroom (potloodstraal) en het temperatuurverloop te registreren. Na het bereiken van de eindtemperatuur moet minimaal drie minuten worden doorgemeten om te controleren of er hotspots in het aanvoertraject aanwezig zijn.

Een andere methode is om het water op te vangen in bekertjes van 0,1 of 0,2 liter en daarvan de temperatuur te meten. Heeft het water in een van de bekertjes een hogere temperatuur dan 25°C, dan is er sprake van een hotspot. Vervolgens kan vrij exact de plaats van de hotspot berekend worden, waarna men ter plaatse van de hotspot de leiding- of omgevingstemperatuur kan meten.

De leidinglengte bij een inhoud van 1 liter is afhankelijk van de inwendige middellijn, zie onderstaande tabel.

d [mm] inwendige middellijn	L [m] leidinglengte
10	12,7
13	7,5
20	3,2
25	2,0

Tabel 1 Bij welke leidinglengte van welke inwendige middellijn is de leidinginhoud 1 liter.

Opmerking: Na langdurig tappen bereikt de temperatuur uiteindelijk de temperatuur zoals die aanwezig is in het distributienet. Pas als er ongeveer drie uur niet is getapt bereikt het drinkwater in de binneninstallatie de omgevingstemperatuur. Voor een goede meting is het dus van belang dat er minimaal drie uur van tevoren niet is getapt. Langdurig hoge buitentemperaturen in de zomer kunnen invloed hebben op de binnentemperatuur en ook op de temperatuur van het aangeleverde water door het drinkwaterbedrijf. Kies het moment van de metingen dan ook niet in een periode met structureel hogere buitentemperaturen dan 25°C.

Warmwaterpunt:

Voor het warmwatertappunt moet dezelfde beginprocedure worden gevolgd als bij het koudwatertappunt. Nadat de maximale eindtemperatuur is bereikt, hoeft de temperatuur hier echter niet meer te worden gevolgd. De tijdsduur benodigd voor het bereiken van de maximale eindtemperatuur moet in seconden in de meetlijst worden genoteerd. Tevens moet deze eindtemperatuur in de meetlijst genoteerd worden.

G: Het in- en uit bedrijf nemen van een leidingdeel

Doel:

Dit werkvoorschrift beschrijft de wijze waarop een leiding(deel) tijdelijk in en uit bedrijf kan worden genomen om bijvoorbeeld te voorkomen dat er vorstschade ontstaat of seizoen sluiting van bijvoorbeeld een camping of sportvoorziening. Bij inbedrijfstelling is het doel de leiding of het leidingdeel van alle ontstane loszittende deeltjes in de leiding te ontdoen en de inhoud te verversen zodat het tappunt en/of installatiedeel weer veilig kan worden gebruikt.

Principe:

Er is aan het begin van de leiding of het leidingdeel een afsluiter en aftapkraan aanwezig zodat het betreffende leidingdeel ontdaan kan worden van de leidinginhoud.

Werkwijze:

A. buiten bedrijf stellen/ aftappen en afsluiten:

- Sluit de afsluiter voor de aftapper;
- Zet een opvangbak/emmer onder de aftapkraan en eventueel kranen indien er geen afvoer is;
- Open de aftapkraan;
- Open de kraan of kranen aan het einde van de leiding;
- Wacht tot er bij de aftapkraan en kranen geen water meer uitkomt;
- Verzegel de afsluiter in gesloten stand;
- Sluit de kranen en de aftapkraan.

B. in bedrijf stellen:

- Controleer of de aftapper en kranen gesloten zijn;
- Verbreek de verzegeling en open de afsluiter;
- Spoel de leiding(en) door gedurende 10 seconden per meter leiding;
- De stroomsnelheid dient hierbij zo hoog mogelijk te zijn, open de kraan of kranen volledig;
- Indien het installatiedeel of leiding langer dan een maand buiten bedrijf is geweest en/of geen beheer is toegepast, neem een watermonster;
- Indien er Legionella in het watermonster wordt aangetroffen: reinig het gehele installatiedeel.

H: Controle temperatuurinstellingen thermostaten

Doel

Dit werkvoorschrift beschrijft de wijze waarop het functioneren van de thermostaten kunnen worden gecontroleerd. De thermostaten kunnen op een veilige temperatuur worden begrensd om de gebruiker te beschermen tegen verbranding. Temperaturen van 45°C of meer kunnen al voor brandwonden zorgen bij blootstellingstijd van enige minuten. Bij temperaturen van 60°C of hoger kunnen binnen enkele seconden al ernstige brandwonden ontstaan.

Er zijn vier type individuele thermostatische mengkranen te onderscheiden:

- Type 1 zonder begrenzing;
- Type 2 met drukknop op/bij de temperatuurregelknop, waarbij standaard de temperatuur tot ca 38°C gedraaid kan worden. Door de (rode) knop in te drukken kan men de 38°C aanslag opheffen en doordraaien tot volledig warmwater van 60°C of hoger;
- Type 3; als type 2, echter met een tweede aanslagbegrenzing op 43°C;
- Type 4, als type 2, echter met een tweede aanslagbegrenzing op 41°C.

Alleen type 3 en 4 bieden voldoende bescherming tegen verbranding. Ze kunnen echter door hun temperatuurbeveiliging, niet door de gebruiker thermisch gedesinfecteerd worden.

Principe:

Door de temperatuur van de thermostaatkraan/mengkraan achter het mengventiel op de warmste stand te meten wordt het functioneren van de begrenzing beoordeeld.

Benodigheden:

- Thermometer (minimaal meetbereik 0-100°C, maximale afwijking van 0,5°C, zie werkvoorschrift controle meetinstrumenten)

Werkwijze

De mengkraan dient op de warmste stand tot de aanslagbegrenzing worden ingesteld en geopend. De temperatuur van de waterstroom dient te worden gemeten met een gekalibreerde handthermometer.

De gemeten maximale warmwatertemperatuur dient $\leq 43^\circ\text{C}$ te zijn. Indien de warmwatertemperatuur hoger is dan deze waarde op de aanslagbegrenzing, dient het mengventiel of thermostaat opnieuw te worden ingeregeld tot de juiste maximale temperatuur is ingesteld.

I: Vervangen legionelladouchefilters

Doel

Dit werkvoorschrift beschrijft de wijze waarop douchekopfilters zonder geïntegreerde controle/alarmfunctie vervangen dienen te worden na maximaal 3 maanden. De douchekop voorzien van een legionellafilter mag na verwijdering van het filter niet meer bruikbaar zijn als douchekop totdat een nieuw filterelement is geplaatst.

Principe

Een douchefilterkop wordt geplaatst op een aerosolvormend tappunt om bacteriën uit het water te filteren alvorens het water en eventuele aerosolen uit het tappunt komen om daarmee inademing van schadelijke bacteriën te voorkomen.

Werkwijze

- Controleer of het om een BRL 14010-1 goedgekeurd product/fabrikant gaat;
- Controleer de houdbaarheidsdatum van de te plaatsen filter/filterdouchekop;
- Werk bij de vervanging van het filter schoon en hygiënisch. Voorkom dat Legionella die zich aan de vuile kant van het filter bevindt in aanraking komt met het schone deel van de installatie (de douchekop).

J: Thermisch desinfecteren tappunt / mengwaterleiding

Doel:

Dit werkvoorschrift beschrijft de wijze waarop preventieve thermische desinfectie wordt uitgevoerd. Deze maatregel wordt periodiek in de regel wekelijks, toegepast in situaties waarin een risico op legionella en biofilmhechting en –groei aanwezig is in een deel van de installatie.

Het doel van de maatregel is de eventueel aanwezige Legionella (op materiaal en in de biofilm) te doden in dat deel van de installatie waarop de maatregel wordt toegepast. Installatiedelen waarop deze maatregel kan worden toegepast zijn bijvoorbeeld warm- en mengwateruittapleidingen, circulatiesystemen of warmwatervoorraadvaten. Met deze maatregel wordt geen thermische desinfectie van zwaar vervuilde systemen installaties beoogd. Als dat gewenst is moet correctieve thermische desinfectie worden toegepast in combinatie met andere maatregelen zoals reiniging of chemische desinfectie van de installatie.

Principe:

Bij toepassing van preventieve thermische desinfectie wordt het betreffende installatiedeel gedurende de zogenaamde standtijd in zijn geheel op of boven de gewenste temperatuur gehouden.

Voor de term standtijd kan ook worden gelezen spoeltijd. Dit is afhankelijk van de toegepaste methode.

De standtijd is korter als hogere temperaturen worden toegepast. Hiervoor worden de volgende regels gehanteerd:

Temperatuur	Standtijd t.b.v. preventieve thermische desinfectie
60°C	20 minuten
65°C	10 minuten
70°C	5 minuten

Werkwijze:

Bij uittapleidingen kan preventieve thermische desinfectie op o.a. de volgende manieren worden gerealiseerd:

- continue doorstroming. Het debiet wordt zo gekozen dat aan het tappunt gedurende de standtijd de gewenste temperatuur heerst. In de regel kunnen lage debieten worden toegepast waardoor lage vermogens gevraagd worden en lage energieverliezen optreden.
- Intervaldoorstroming. Deze methode wordt voornamelijk met een vorm van geautomatiseerd spoelen toegepast. Aan het eind van ieder interval moet nog steeds de gewenste temperatuur heersen. Ook bij deze methode worden lage vermogens gevraagd en treden lage energieverliezen op.
- Externe verwarming. Hierbij wordt niet met water gespoeld maar wordt de leiding met water tot de gewenste temperatuur opgewarmd. Hierbij wordt het tappunt niet gedesinfecteerd.

Het is niet vereist dat het doorstromen op alle tappunten gelijktijdig en met het ontwerpvolumestroom (de kranen vol open) gebeurt. In veel gevallen is dat ook onmogelijk door de beperkte capaciteit van de installatie. Bij doorstromen met ontwerpvolumestromen treedt tevens een hoog energie- en watergebruik op, wat minder gewenst is.

Bij circulatiesystemen en voorraadvaten wordt het water gedurende de standtijd op de gewenste temperatuur gebracht, meestal door verhoging van de instelling van de regelthermostaat. Hierbij is het van belang dat ook op de plaats met de laagste watertemperatuur de gewenste temperatuur heerst. In circulatiesystemen is dat de retour van de (deel)ringleiding(en), in voorraadvaten is dat aan de bodem van het vat.

Opmerking: Als in een bestaande installatie voor de eerste maal preventieve thermische desinfectie wordt toegepast kan er veel sediment loskomen. Daarom wordt aanbevolen om, zowel bij nieuwe als bestaande installaties, vooraf correctieve maatregelen uit te voeren, zoals correctieve thermische desinfectie, reiniging of chemische desinfectie.

K: Werkvoorschrift controle meetinstrumenten voor meting van de temperatuur

Doel:

Dit werkvoorschrift beschrijft de wijze waarop de kalibratie van handheld meetinstrumenten en/of controle van stationaire meetinstrumenten voor meting van de watertemperatuur en volumestroom moet worden uitgevoerd.

Principe:

Selectieve temperatuurmeetinstrumenten (bedoeld voor goed- of afkeur) dienen aan één van de volgende twee criteria te voldoen:

1. Of de gebruiker moet kunnen aantonen dat het meetinstrument voldoet aan de in de Criteria for Measuring Equipment jan 1997 Uitgave EnergieNed. Deze criteria zijn inmiddels verouderd. Zodra er equivalente, dan wel vervangende Europese criteria, zijn, moeten de meetinstrumenten daaraan voldoen. De gebruiker kan dit aantonen door middel van een berekening van de gebruiksonzekerheid over het gehele gebruiksgebied waaruit blijkt dat deze kleiner is of gelijk aan de vereiste waarde, of door middel van een verklaring van de fabrikant of een certificerende instelling waarin deze aangeeft dat het meetinstrument voldoet aan de gestelde eisen;
2. Of het instrument dient bij aanschaf minimaal aan de volgende specificaties te voldoen:
 - a. Nauwkeurigheid bij aanschaf, inclusief opnemer beter of gelijk aan 1°C in het meetgebied van 0 tot 100°C;
 - b. Resolutie (of uitleesnauwkeurigheid) beter of gelijk aan 0,5°C;
 - c. Tijdens de meting een continue controle op elektronische defecten zoals kortsluiting of kabelbreuk (bij elektronisch werkende sensoren) of jaarlijkse controleprocedure op vastzitten (bij mechanische werkende meetinstrumenten) bijvoorbeeld door een temperatuurwijziging vast te stellen bij kortstondig uitbouwen.

Selectieve temperatuurmeetinstrumenten moeten beschikken over een geldige kalibratie, dan wel maximaal twaalf maanden geleden gecontroleerd zijn met een gekalibreerd selectief temperatuurinstrument. De kalibratie of de controle resultaten moeten vastgelegd en opvraagbaar zijn over een periode van minimaal de laatste vijf jaar.

Werkwijze periodieke kalibratie handheld meetinstrumenten:

Bij de wijze en de frequentie van deze kalibratie zijn er twee mogelijkheden:

1. Indien deze door de fabrikant of leverancier worden aangegeven, kunnen deze opgaves worden nagevolgd;
2. Anders moet elk meetinstrument ten minste eenmaal per jaar worden gekalibreerd met behulp van geschikte referentiemiddelen met een aantoonbare geldige herleidbaarheid naar (inter)nationale standaarden. Het aantal meetpunten (minimaal drie) moet over het gehele gebruiksgebied worden verdeeld. Hierbij moet het gehele meetinstrument, dus inclusief eventuele sensor, aan de kalibratie worden onderworpen.

De kalibratieresultaten moeten vastgelegd zijn en door de beheerder van de meetinstrumenten beoordeeld zodat de maximale afwijking bij kalibratie op geen enkel van de onderzochte meetpunten meer bedraagt dan de opgaven (specificaties) van de fabrikant of leverancier. Zijn deze specificaties niet bekend, dan moet de maximale afwijking bij kalibratie op geen enkel punt in het gebruiksgebied groter zijn dan $\pm 1,5^{\circ}\text{C}$. Wordt de kalibratie uitbesteed aan derden, dan moeten deze tenminste beschikken over een ISO 9001 certificaat dan wel een geldige herleidbaarheid van de bij de kalibratie gebruikte referentiemiddelen kunnen aantonen alsmede een beoordeling dat deze referentiemiddelen en de toegepaste procedures geschikt zijn voor de meetinstrumenten die worden gekalibreerd.

Werkwijzen periodieke controle stationaire meetinstrumenten:

Vast ingebouwde selectieve temperatuurmeetinstrumenten, kunnen, in plaats van een periodieke kalibratie, ook periodiek worden gecontroleerd met een geschikt selectief temperatuurmeetinstrument (verder de referentie genoemd) dat beschikt over een geldige kalibratie. Daarbij gelden de volgende twee voorwaarden (de hier verder gebruikte lettercoderingen verwijzen naar dezelfde coderingen in de onderstaande voorbeeldtabel);

1. De controle geldt slechts voor een beperkt temperatuurgebied van maximaal $\pm 10^{\circ}\text{C}$ rond een nominale bedrijfstemperatuur (A). Wordt het selectieve temperatuurmeetinstrument voor meerdere bedrijfstemperaturen gebruikt, dan moeten ook meerdere controles plaatsvinden;
2. Indien de volgende procedure volledig wordt gevolgd:
 - a. Bepaal de nul-afwijking (D). Deze mag niet groter zijn dan $\pm 3^{\circ}\text{C}$. Dit is het verschil tussen de aanwijzing van de referentie © en de aanwijzing (B) van het nieuwe selectieve temperatuurmeetinstrument bij de stabiele bedrijfstemperatuur. Een instrument met een geldig kalibratiecertificaat kan ook worden gezien als een nieuw instrument;
 - b. Bepaal met een interval van maximaal 36 maanden de afwijking (H). Deze mag niet meer dan $\pm 3^{\circ}\text{C}$ afwijken van de eerder geregistreerde nul-afwijking (D). De afwijking (H) is het verschil tussen de aanwijzing (F) van de referentie en de aanwijzing € van het selectieve temperatuurmeetinstrument bij de stabiele bedrijfstemperatuur;
 - c. De controleresultaten moeten vastgelegd zijn en door de beheerder van de meetinstrumenten beoordeeld zijn zodat maximale afwijking bij controle niet meer bedraagt dan de bovengenoemde opgaven.

Gegeven	'Nul'meting	Controle 1	Controle 2
Datum	01-11-2002	20-02-2004	10-02-2007
Nominale bedrijfstemperatuur [$^{\circ}\text{C}$]	60 (A)	60 (A)	60 (A)
Aanwijzing onderhavige temperatuurmeter [$^{\circ}\text{C}$]	64,2 (B)	66,6 (E)	55,5 (E)
Aanwijzing referentietemperatuurmeter [$^{\circ}\text{C}$]	62,1 (C)	62,6 (F)	57,5 (F)
Afwijking		4,0 (G = E – F)	-2,0 (G=E-F)
Nul-afwijking [$^{\circ}\text{C}$] (< 3°C)	2,1 (D=B-C)	2,1 (D=B-C)	2,1 (D=B-C)
Afwijking t.o.v. nul-afwijking [$^{\circ}\text{C}$] (< 3°C)		1,9 (H=B-D)	0,1 (H=G-D)
Controle uitgevoerd door identificatie referentietemperatuurmeter	Wim N. T2468	Piet P. T2468	Wim N. T3579
meetplaats van de referentie temperatuurmeting	contactmeting op leiding naast temperatuursensor		

Voorbeeldtabel periodieke controle Bron: ISSO55.1 versie 2019

Bijlage 2: Registratielijsten beheer en onderhoud

De vorm van de logboeken is een suggestie. Het registreren van de datum van uitvoering, de naam van de uitvoerder, de locaties van de tappunten, de genomen actie, de frequentie en de NAW gegevens zijn een verplichting bij de uitvoering van de beheersmaatregelen.

De genoemde punten in de volgende logboeken behoren tot het beheer- en onderhoudsplan en zijn niet als vrijblijvend te beschouwen.

Logboek spoelen van tappunten met verbruik <1x per week:

*De locatie wordt in de periode van april tot juli en september tot half oktober wekelijks gebruikt. Buiten deze periode is er geen of nauwelijks gebruik en dienen alle tappunten wekelijks te worden gespoeld.

Registratie uitvoering			Aard	Spoelen van weinig gebruikte tappunten		Paraaf uitvoerder	
			Frequentie	Wekelijks			
			Werkwijze	Zie bijlage 1: werkinstructie A			
			Naam uitvoerder				
			Datum				
NR.	Verdieping	Locatie	Omschrijving component	Voorschrift/ normwaarde	Uitgevoerd	Opmerking	
Onderstaande tappunten dienen wekelijks te worden gespoeld totdat een keerklep is geplaatst bij oorsprong van de toevoerleiding (<15cm):							
16	bg	gang	tapkraan	spoelen	Ja / Nee		
17	bg	gang	brandslanghaspel	spoelen	Ja / Nee		
9	bg	technische ruimte *	cv vulkraan	spoelen	Ja / Nee		
Onderstaande tappunten zijn tappunten welke <1x per week worden gebruikt en dienen wekelijks te worden gespoeld tijdens vakanties langer dan een week:							
2	bg	herentoilet kantine	toilet	spoelen*	Ja / Nee		
3	bg	herentoilet kantine	fontein	spoelen*	Ja / Nee		
4	bg	damestoilet kantine	toilet	spoelen*	Ja / Nee		
5	bg	damestoilet kantine	fontein	spoelen*	Ja / Nee		
6	bg	keuken kantine	aanrecht	spoelen*	Ja / Nee		
7	bg	keuken kantine	vaatwasser	spoelen*	Ja / Nee		
11	bg	kleedkamer 1	douche	spoelen*	Ja / Nee		
12	bg	kleedkamer 1	douche	spoelen*	Ja / Nee		
13	bg	kleedkamer 1	douche	spoelen*	Ja / Nee		

14	bg	kleedkamer 1	douche	spoelen*	Ja / Nee	
15	bg	kleedkamer 1	tapkraan	spoelen*	Ja / Nee	
19	bg	kleedkamer 2	douche	spoelen*	Ja / Nee	
20	bg	kleedkamer 2	douche	spoelen*	Ja / Nee	
21	bg	kleedkamer 2	douche	spoelen*	Ja / Nee	
22	bg	kleedkamer 2	douche	spoelen*	Ja / Nee	
23	bg	kleedkamer 2	tapkraan	spoelen*	Ja / Nee	
25	bg	kleedkamer 3	douche	spoelen*	Ja / Nee	
26	bg	kleedkamer 3	douche	spoelen*	Ja / Nee	
27	bg	kleedkamer 3	douche	spoelen*	Ja / Nee	
28	bg	kleedkamer 3	douche	spoelen*	Ja / Nee	
29	bg	kleedkamer 3	tapkraan	spoelen*	Ja / Nee	
31	bg	kleedkamer 4	douche	spoelen*	Ja / Nee	
32	bg	kleedkamer 4	douche	spoelen*	Ja / Nee	
33	bg	kleedkamer 4	douche	spoelen*	Ja / Nee	
34	bg	kleedkamer 4	douche	spoelen*	Ja / Nee	
35	bg	kleedkamer 4	tapkraan	spoelen*	Ja / Nee	

Logboek maandelijkse temperatuurcontrole:

Registratie uitvoering			Aard	Temperatuurcontrole warm water		Paraaf uitvoerder		
			Frequentie	Maandelijks				
			Werkwijze	Zie bijlage 1: werkinstructie F				
			Naam uitvoerder					
			Datum					
NR.	Verdieping	Locatie	Omschrijving component	Tijdstip	Temperatuur ruimte °C	Temperatuur in °C	Opmerking	
8	bg	technische ruimte	boiler 300l					

Logboek jaarlijkse controle terugstroombeveiligingen:

Registratie uitvoering			Aard	Controle terugstroombeveiligingen		Paraaf uitvoerder:		
			Frequentie	Jaarlijks				
			Werkwijze	Bijlage 1: werkinstructie B				
			Naam uitvoerder					
			Datum					
NR.	Verdieping	Locatie	Omschrijving component	Type beveiliging	Controle methode	Resultaat	Opmerking	
8	bg	technische ruimte	boiler 300l.	inlaatcombinatie				
9	bg	technische ruimte	cv-vulkraan	EA			Moet nog geplaatst worden	
10	bg	kleedkamer 1	TMV1	2XEA			Moet nog geplaatst worden	
16	bg	gang	tapkraan	EA			Moet nog geplaatst worden	
17	bg	gang	brandslanghaspel	EA			Moet nog geplaatst worden	
18	bg	kleedkamer 2	TMV2	2XEA			Moet nog geplaatst worden	
24	bg	kleedkamer 3	TMV3	2XEA			Moet nog geplaatst worden	
30	bg	kleedkamer 4	TMV4	2XEA			Moet nog geplaatst worden	

Registratie uitvoering			Aard	Vervangen van terugstroombeveiliging EB		Paraaf uitvoerder:		
			Frequentie	Elke 10 jaar				
			Werkwijze					
			Naam uitvoerder					
			Datum					
NR.	Verdieping	Locatie	Omschrijving component	Type beveiliging	Controle methode	Resultaat	Opmerking	
7	bg	keuken	vaatwasser	EBDA				

Logboek jaarlijks reinigen voorraadvaten:

Registratie uitvoering			Aard	Controle warmwater voorraadvaten	Paraaf uitvoerder		
			Frequentie	Jaarlijks			
			Werkwijze	Zie bijlage 1: werkinstructie E			
			Naam uitvoerder				
			Datum				
NR.	Verdieping	Locatie	Omschrijving component	Voorschrift/ normwaarde	Uitgevoerd	Opmerking	
8	bg	technische ruimte	boiler 300l.		Ja / Nee		

Logboek jaarlijkse controle temperatuurinstellingen warmtapwaterbereiders:

Registratie uitvoering			Aard	Controle temperatuurinstellingen		Paraaf uitvoerder	
			Frequentie	Jaarlijks			
			Werkwijze	Zie bijlage 1: werkinstructie D			
			Naam uitvoerder				
			Datum				
NR.	Verdieping	Locatie	Omschrijving component	Temperatuur [°C]	Wachttijd [s]	Opmerking	
8	bg	technische ruimte	boiler 300l.				

Logboek jaarlijkse controle temperatuurinstellingen thermostaatkranen:

Registratie uitvoering			Aard	Controle temperatuurinstellingen	Paraaf uitvoerder	
			Frequentie	Jaarlijks		
			Werkwijze	Zie bijlage 1: werkinstructie H		
			Naam uitvoerder			
			Datum			
NR.	Verdieping	Locatie	Omschrijving component		Temperatuur [°C]	Opmerking
10	bg	boven plafond kleedkamer 2	TMV1			
18	bg	boven plafond kleedkamer 2	TMV2			
24	bg	boven plafond kleedkamer 2	TMV3			
30	bg	boven plafond kleedkamer 2	TMV4			

Logboek jaarlijkse controle temperatuuropnemers:

Registratie uitvoering			Aard	Controle temperatuuropnemers	Paraaf uitvoerder	
			Frequentie	Jaarlijks		
			Werkwijze	Zie bijlage 1: werkinstructie K		
			Naam uitvoerder			
			Datum			
NR.	Verdieping	Locatie	Omschrijving component	Kalibratie certificaat		Opmerking
				Nr.	Vervaldatum	
			Hand thermometer			
		technische ruimte	sensoren datalogstelsel			

Logboek controle brandslanghaspelverzegelingen:

Registratie uitvoering			Aard	Controle verzegelingen brandslanghaspels	Paraaf uitvoerder	
			Frequentie	Jaarlijks		
			Werkwijze	Zie bijlage 1: werkinstructie C		
			Naam uitvoerder			
			Datum			
NR.	Verdieping	Locatie	Omschrijving component	Voorschrift/ normwaarde	Uitgevoerd	Opmerking
17	bg	gang	brandslanghaspel		Ja / Nee	

Logboek monstername Legionella:

Registratie uitvoering			Aard	Monstername Legionella (2 stuks)		Paraaf uitvoerder	
			Frequentie	Jaarlijks			
			Werkwijze	Door NEN-EN-ISO/IEC 17025 geaccrediteerd bedrijf			
			Naam uitvoerder				
			Datum				
NR.	Verdieping	Locatie	Omschrijving component	Soort water	Uitgevoerd	Opmerkingen	
14	bg	kleedkamer 1	douche		Ja / Nee		
28	bg	kleedkamer 3	douche		Ja / Nee		

Registratie uitvoering			Aard	Uitslag monstername Legionella			Paraaf uitvoerder		
			Frequentie	Jaarlijks					
			Werkwijze	Door NEN-EN-ISO/IEC 17025 geaccrediteerd bedrijf					
			Naam uitvoerder						
			Datum						
NR.	Verdieping	Locatie	Omschrijving component	Overschrijding normwaarde >100 KVE/L	Uitslag [KVE/L]	Serotypering	Volgnummer laboratorium		
14	bg	kleedkamer 1	douche	Ja / Nee					
28	bg	kleedkamer 3	douche	Ja / Nee					

Logboek installatieaanpassingen

project		Excelsior '53		
projectadres		Raadhuislaan 6 Grootebroek		
contactpersoon locatie:		Dhr. S. Lakeman		
contactpersoon Genie:		Martina Haakman		
nr.	omschrijving werkzaamheden	datum uitvoering	paraaf uitvoerende	controle Paraaf datum
Noodzakelijk				
1	Saneren afgedopte leidingstukken en /of stomp in de technische ruimte. De doorgaande leiding dient glad te worden afgewerkt.			
2	Verhogen van de warmwatertemperatuur in de boiler. Vereiste temperatuur ten minste 60°C.			
3	Aansluitleiding cv-vulkraan voorzien van een controleerbare EA-keerklep <15cm tot doorgaande leiding.			
4	Plaatsen controleerbare EA-keerleppen voor de warm- en koudwater aansluiting van de mengventielen boven plafond kleedkamer 2.			
5	Aansluitleiding brandslanghaspel voorzien van een controleerbare EA-keerklep <15cm tot doorgaande leiding en leiding markeren met 'geen drinkwater'.			
6	Aansluitleiding tapkraan gang voorzien van een controleerbare EA-keerklep <15cm tot doorgaande leiding.			
Optioneel				
7	Waar mogelijk plaatsen kranen met cyclusspoeling op tappunten die minder dan wekelijks worden gebruikt.			

Bijlage 4: Omschrijving leidingwaterinstallatie

Gebouwbeschrijving

Kantine en kleedkamers Excelsior '53 is gebouwd in 1965 en in 2009 zijn de kleedkamers uitgebreid. De kantine heeft een bijeenkomstfunctie en de kleedkamers een sportfunctie.

Het gebouw bestaat uit een kantine met keuken en twee toiletten, vier kleedkamers met elk een doucheruimte met vier douches. In de gang van de kleedkamers zijn nog twee toiletten aanwezig en een brandslaghaspel.

beschrijving installatie

De drinkwaterinstallatie van de kantine en kleedkamers Excelsior '53 betreft een eenvoudige installatie. Er zijn aerosolvormende tappunten aanwezig in deze installatie.

Het drinkwater komt binnen in de meterkast in de kantine. Het is niet zichtbaar of de invoer is voorzien van een watermeter van het drinkwaterbedrijf PWN, er is wel een hoofdafsluiter aanwezig. Vanuit de meterkast takt de drinkwaterleiding zich verder af naar de tappunten. De drinkwaterleidingen zijn weggewerkt in de wand en plafond met uitzondering van de leidingen in de technische ruimte en boven het plafond in kleedkamer 2.

In de technische ruimte wordt doormiddel van een indirect gestookte 300 liter boiler warmtapwater opgewekt t.b.v. de douches in de kleedkamers en de keukenmengkraan in de kantine.

De douches worden gevoed met mengwater. Het mengwater wordt boven het plafond in kleedkamer 2 door middel van een mengventielen bereid. Elke douchegroep heeft een eigen mengventiel zonder temperatuuropnemer. De ventielen zijn niet gemarkeerd met welke douchegroep het betreft.

Alle douches zijn voorzien van een wanddouche met éénknops bediening. Er is geen automatische spoeling aanwezig. Per doucheruimte is ook een tapkraan aanwezig.

In de gang van de kleedkamers is een brandslanghaspel aanwezig en daarnaast een tapkraan. Er is geen keerklep aanwezig in de oorsprong aansluitleiding brandslanghaspel, ook is de aansluitleiding naar de brandslanghaspel is niet gemarkeerd met 'geen drinkwater'.

De tapkraan in de gang kan gebruikt worden om aerosolvormend toestel op aan te sluiten zoals een tuinslang of hogedruk spuit. Ook in deze leiding ontbreekt een keerklep in de oorsprong van de aansluitleiding.